

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

De preventieadviseur van de interne dienst Preventie Bescherming en Welzijn op het werk

Werkdomein van de preventieadviseur (interne dienst)
Arbeidsveiligheid, arbeidsgezondheid, arbeidshygiëne, ergonomie, verfraaiing van de werkplaats, psychosociale risico's, leefmilieu

- Deelname aan de (risico)-analyse van de oorzaken van psychosociale risico's
- Kennis nemen van en advies verlenen over de elementen van de 5 A's (zie verder in de tekst) die aanleiding kunnen geven tot psychosociale risico's *(werkgever informeert over wijzigingen);
- Uitoefening informatieopdrachten van de vertrouwenspersoon
- Onderzoek van (ernstige) arbeidsongevallen; rekening houden met oorzaken van psychosociale aard.

* Ook stress en burnout-invloeden

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Op de werkvloer rekening houden met...

- De 5 A's – algemene verwachting (zie verder)
- Pesterijen
- Geweld
- Ongewenst seksueel gedrag
- Stress en burn-out
- Discriminatie
- Collectieve risico's
- Individuele risico's
- Algemene hulpbronnen
- Risicoanalyse

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Elementen, de 5 A's - verduidelijking

Arbeidsorganisatie:
structuur van de organisatie (horizontaal - verticaal) - wijze waarop de taken worden verdeeld - werkprocedures - de managementstijl - algemeen beleid dat in de onderneming wordt gevoerd - ...

Arbeidsinhoud:
aard van de taak - complexiteit en variatie van de taken - contact met derden - psychische belasting - lichamelijke belasting - duidelijkheid van de taken - ...

Arbeidsvoorwaarden:
aard van de overeenkomst - type werkrooster - opleidingsmogelijkheden - loopbaanbeheer - evaluatieprocedures - ...

Arbeidsomstandigheden:
inrichting van de arbeidsplaatsen - arbeidsmiddelen - lawaai - verlichting - gebruikte stoffen - werkhoudingen - ...

Interpersoonlijke relaties:
interne relaties (collega's, HL, directe chef) - relaties met derden (klanten, leerlingen) - communicatie - ...

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Welzijnswet:

- De werkgevers en de werknemers alsmede stagiairs, leerovereenkomsten, leerlingen en studenten incl. arbeid, beroepsopleiding, andere dan arbeidsovereenkomst, derden die in contact komen met de werknemers bij de uitvoering van hun werk, zijn ertoe gehouden zich te onthouden van iedere daad van geweld, pesterijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk.
- Op positieve manier bijdragen tot het preventiebeleid dat wordt tot stand gebracht in het kader van de bescherming van de werknemers en zich onthouden van elk wederrechtelijk gebruik van de klachtenprocedure.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Definitie psychische aspecten

- De kans dat één of meerdere werknemers
- psychische schade ondervinden die al dan niet kan gepaard gaan met lichamelijke schade,
- ten gevolge van een blootstelling aan de elementen van de arbeidsorganisatie, de arbeidsinhoud, de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden en de interpersoonlijke relaties op het werk (de 5 A's),
- waarop de werkgever een impact heeft en die objectief een gevaar inhouden.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Definitie van pesterijen:

- meerdere gelijkaardige of uiteenlopende onrechtmatige gedragingen,
- buiten of binnen de onderneming of instelling,
- gedurende een bepaalde tijd (herhaling van de feiten),
- met als doel of gevolg dat de persoonlijkheid, de waardigheid of de fysieke of psychische integriteit van een werknemer of een andere persoon bij de uitvoering van zijn werk wordt aangetast,
- dat zijn betrekking in gevaar wordt gebracht of dat een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd en
- zich uiten in woorden, bedreigingen, handelingen, gebaren of eenzijdige geschriften. Deze gedragingen kunnen verband houden met godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd, seksuele geaardheid, geslacht, ras of etnische afstamming.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Voorbeelden van pestgedrag:

- Info achterhouden
- Roddelen over u
- Uitgesloten worden
- Opmerkingen over privé/u/uw vergissingen
- Beledigingen
- Met stilte/vijandigheid beantwoord worden
- Onaangename grappen/verrassingen
- Iemands werk en inspanningen niet naar waarde schatten

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Definitie van geweld

- elke feitelijkheid
- waarbij een werknemer of een andere persoon
- psychisch of fysiek
- wordt bedreigd of aangevallen bij de uitvoering van het werk

Voorbeelden:

- Bedreigd of aangevallen met fysiek geweld
- Uitgescholden worden of beledigende gebaren naar u

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Definitie van ongewenst seksueel gedrag

- elke vorm van ongewenst verbaal, non-verbaal of lichamelijk gedrag met een seksuele connotatie
- dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast of een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd

Voorbeelden

- Lonken naar u, uitkleden met de ogen
- Seksueel benaderd worden (gebaren, uitspraken, sms, e-mail)
- Aanraking of betasting op seksueel getinte manier

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Definitie van stress

- Draaglast – draagkracht
- Stress is het gevolg van de interactie tussen het subject en zijn omgeving.
- Stress "een toestand van vervreemding", een discrepantie tussen de subjectieve perceptie van de eisen en de opvatting van het subject omtrent zijn responsmogelijkheden. Het subject kan aldus het gevoel hebben dat hij de situatie niet langer meester is: hierbij is sprake van de stressreactie.
- Somatisch niveau: metabolische en hormonale veranderingen: hartritmeversnelling, verhoogde bloeddruk, bovenmatig zweten,...
- Psychologisch niveau komt stress tot uiting in een korte opstoot van waakzaamheid en emotionele toestand (spanning, gevoel van onbehagen) leidend tot opgewondenheid of psychomotorische remmingen.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Vervolg stress

- Kortstondige stressreactie: het individu kan zich aanpassen.
- Als intens, duurzaam of chronisch karakter: leedgevoel en kan tot gezondheidsproblemen leiden (psychosomatische aandoeningen, psychische 'stoornissen'): een stressstoestand.
- Het probleemconcept: Probleem = discrepantie tussen de wens of verwachting van het individu en de uiteindelijke realiteit, zonder een onmiddellijke oplossing tegen discrepantie. Psychologische stress is dan "een toestand die zich voordoet wanneer de situatie wordt ervaren als een probleem dat van het individu een beduidende toelast is en daarbij een inspanning of een teveel aan energie vraagt om tot een oplossing te komen".

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Voorbeelden...

- Stress:
 - Prikkelbaarheid
- Cognitieve stress:
 - Moeite om helder te denken
 - Moeite om te concentreren
 - Moeite bij nemen beslissingen
 - Moeite om te herinneren

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Burnout

- Kernkenmerken:
 - **Emotionele Uitputting**
 - Distantie
 - Cynisme

4A's (excl. Arbeidsverhoudingen) → gezondheid WN

Bvb.: De werkdruk, de emotionele en psychische belasting van de te vervullen taken, de autonomie van de werknemer, de duidelijkheid van de rollen, de materiële omgeving, het type management,...

Ook invloed op interpersoonlijke relaties op het werk → conflicten, tot hyperconflicten of tot geweld, pestenijen of ongewenst seksueel gedrag op het werk.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Voorbeelden voor burnout:

- Mentaal uitgeput op het werk
- Twijfelen aan het nut van het werk
- Hele dag werken is zware belasting
- "Opgebrand" voelen door het werk
- Minder enthousiast over het werk
- Leeg gevoel op einde werkdag
- Vermoeid opstaan voor een nieuwe werkdag
- Cynischer over effecten van het werk

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Discriminatie

- Diversiteit, geen discriminatie
- Verboden discriminatiegronden
 - Ras, huidskleur, afkomst, nationale of etnische afstamming, nationaliteit, leeftijd, seksuele geaardheid, handicap, godsdienst of overtuiging, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, huidige of toekomstige gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap of sociale afkomst, geslacht
- Verboden gedragingen
 - Directe en indirecte discriminatie, intimidatie, opdracht geven tot discriminatie, weigeren redelijke aanpassingen

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Collectieve risico's

- Cf. 5 A's
- "Collectief": meer dan één persoon binnen de onderneming loopt het risico schade te ondervinden
- "Hoofdzakelijk": het verzoek tot interventie moet vooral betrekking hebben op een organisatorisch dan individueel probleem.
- De nefaste gevolgen kunnen een impact hebben op het individu maar ook op het collectieve niveau, bijvoorbeeld
 - een verderfelijke arbeids sfeer, conflicten (groepsconflicten, fenomeen van de zondebok), arbeidsongevallen, absentieisme, presentieisme, daling van de kwaliteit van het werk.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

- PAPA bij formeel verzoek: nagaan collectief/individueel → WG (na info aan WN) → CPBW/vakbond → (tijdelijke) preventiemaatregelen door WG (of advies door PAPA aan WG)
- PAPA blijft individuele WN steunen/begeleiden
- Identiteit WN wordt hier niet aan WG meegedeeld
- Mogelijke oplossingen: aanpassing arbeidsreglement, sensibilisering, instructies aan hiërarchische lijn

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Individuele risico's

- Perceptie/persoonlijkheid/privé-relatieve situatie en bevoegdheid PAPA
- De schade kan zich uiten in:
 - **Psychische** schade: angsten, depressie, burn-out, zelfmoordgedachten, posttraumatische stress,...
 - Hieruit kunnen **lichamelijke** gevolgen voortvloeien: slaapproblemen, uitputting, verhoogde bloeddruk, hartkloppingen, maag- en darmproblemen,...
 - Een **ernstig en onmiddellijk** gevaar: ernstige gezondheidsschade (depressie, burn-out) → werk verliezen → inkomensverlies (door kwalificaties, leeftijd of gezondheidstoestand nog moeilijk om nieuwe baan te vinden). I.e. onmiddellijke schade. Dit betekent: de eerste tekenen zijn reeds aanwezig bij de werknemer, bijvoorbeeld ziekteverlof.

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Mogelijke oplossingen:

- **Primair:** onthaal, informatieverstrekking, opleiding, bewustmaking van de werknemers
- **Secundair:** vertrouwenspersoon bij informele procedure, bemiddeling, maar ook de dagelijkse tussenkomst van de hiërarchische lijn, de vakbondsafvaardiging om problemen die zich in een ruimere context dan pestgedrag in de onderneming kunnen voordoen, te identificeren en informeel op te lossen
- **Tertiair:** hulp, opvang of begeleiding, (bemiddeling), arbeidstijd en/of arbeidsinhoud (tijdelijk) aanpassen, re-integratie begeleiden

Doel: gevaar uitschakelen en schade beperken
Formeel verzoek: identiteit door PAPA aan WG

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Algemene hulpbronnen

- Taakautonomie
- Ontplooiingsmogelijkheden
- Sociale steun collega's
- Sociale steun chef
- Inspraak
- Whistle-blowing
- Interne organisatiewaarden

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Risicoanalyse

- Is basis/vertretpunt. Volledige organisatie scannen. In globaal preventieplan plaatsen.
- WG analyseert minimum jaarlijks de preventiemaatregelen
- Geldboete/administratieve sanctie
- WG: 'onmiddellijk' preventiemaatregelen + evt. advies PAPA
- Algemene analyse arbeidssituatie: WG en interne of externe PA(PA) en WN's
- Rekening houden met verklaringen WN's in register feiten derden
- Analyse psychosociale: als lid hiërarchische lijn of minstens 1/3 WN's in CPBW vraagt → analyse door WG, WN's, interne of externe PAPA

www.welzijn-op-school.be

Betrokkenheid van de preventieadviseur bij het welzijnsluit van psychosociale aspecten

Risicoanalyse met controlelijst.

Paul Van Assche
Coördinerend preventieadviseur
Scholengemeenschap Boom – Bornem – Puurs
Veiligheidscoördinator
Preventieadviseur psychosociale aspecten
T 0472 65 29 35
Paul.van.assche@sjabi.be

www.welzijn-op-school.be
